

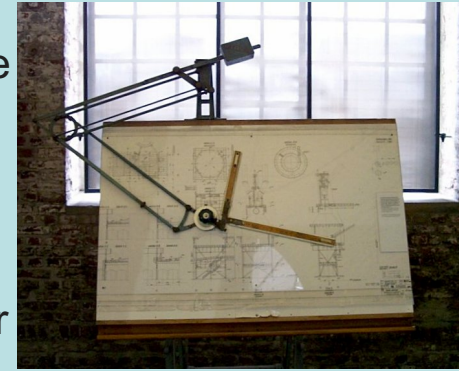
KLA 214 - ARKEOLOJİDE BELGELEME: TEKNİK RESİM-RÖLÖVE

Bu dersin amacı arkeolojik alanlarda kullanılmakta olan belgeleme yöntemlerini tanıtmak ve uygulamaya yönelik olarak yeni yöntemleri öğretmektir.

Teknik Resim Nedir?

Teknik resim, bir şeyin nasıl çalıştığını veya üretildiğini anlamak üzere yapılan çizim. Mühendisler arasındaki iletişimi en kolay ve en doğru şekilde sağlaması açısından büyük öneme sahip teknik bir alfabedir. Temelde doğrular ve eğrilerin çeşitli şekillerde bir araya gelmesiyle oluşan teknik resim, yapılması istenen konstrüksiyon ve tasarımın kâğıt üzerinde tanımlanması sanatıdır. Arkeolojide özellikle mimari blokların üst, ön, yan görünüş ve kesit çizimlerinin elde edilmesinde teknik resim (çizim) kullanılır ve bu sayede gerekli olan restitüsyon için altlık oluşturulmuş olur. Ancak gelişen teknoloji ile birlikte teknik resmin (çizimin) yerini fotoğraf tabanlı 3 boyutlu modeller ile nokta bulutu 3 boyutlu modeller almaktadır. Hem hassasiyet, hem üzerinde farklı kişilerin çalışma kolaylığı, dijital veri saklama ve yayımlarda kullanma kolaylığı açısından daha avantajlıdır.

Daha önceleri çeşitli yapılar ile yapılara ait mimari blokların çizimi için, milimetrik kağıt, aydıngeç kağıdı, gönyeler (30-60 ve 45 derece), kurşun kalem (0,3, 0,5 ve 0,7 mm), silgi, resim kağıdı, çini mürekkebi, çizim masası, çizim tahtası, cetvel, daire şablonu, pistole'ler (yay cetvelleri), yazı şablonları, rapido takımı, T cetveli (85 veya 100 cm), pergel takımı vs.) yardımıyla el ile çizilen teknik resimler, gelişen teknolojiye ayak uydurmuş ve günümüzde büyük bir oranda vektörel çizim programlarında çizilmektedir. Özellikle Auto-CAD (Computer-Aided Design) programını belirtmek gerekir.



Rölöve Nedir?

Rölöve, bir yapının, kent dokusunun veya arkeolojik kalıntının ayrıntılı incelenmesi, belgelenmesi, mimarlık tarihi açısından değerlendirilmesi; restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanabilmesi için binanın iç ve dış mimarisine, özgün dekorasyonuna ve taşıyıcı sistemi ile yapı malzemelerine ait mevcut durumunun belirli ölçeklerde (1/20; 1/50; 1/100; 1:500) 2 boyutlu çizimlerle anlatımıdır.

Rölöve, ele alınacak yapının o günkü durumunu ve konstrüksiyonunu tam olarak yansıtacak şekilde plan, kesit ve görünüş çizimlerini kapsar. Yapıya ait iç ve dış fotoğraflar, çekildikleri yer ve yönleri plan üzerine işaretlenir. Rölövelerde malzeme türleri ve mimari bileşenlerin korunma durumları açıklamalarla belirtilir. Bezemelerle ilgili fotoğraf ve ayrıntılı çizimler dosyada yer alır.

Kesin projesi bulunmayıp sözleşme ve eki şartnameler gereğince tiplere ve tanımlara göre yapılması zorunlu bulunan düzeltme, imalat, tesisat, inşaata ait şekil, kroki ve her türlü ölçümlerdir.

Bu dersin amacı arkeolojik alanlarda kullanılmakta olan belgeleme yöntemlerini tanıtmak ve uygulamaya yönelik olarak yeni yöntemleri öğretmektir.

STRATİGRAFİK
KAZI ve
STRATİGRAFİK
OLMAYAN KAZI

BELGELEME
(Mekanik ve Dijital
Belgeleme) =
KATALOG

- 2a. Tanımsal Belgeleme
(Bir yapının ya da
eserin ayrıntılı tanımını
içeren raporlar,
terminoloji gerektirir).
- 2b. Fotoğrafik
Belgeleme
- 2c. Çizimsel Belgeleme

BİLİMSEL YAYIN

STRATİGRAFİK KAZI

BELGELEME, KAZI ÇALIŞMALARıyla BAŞLAR, DEPO ÇALIŞMALARıyla DEVAM EDER VE YAYIN AŞAMASI İLE TAMAMLANMIŞ OLUR. BU BAKIMDAN ÖNCELİKLE ARKEOLOJİK KAZILARDA BULUNAN TAŞINIR YA DA TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIĞI'NA İLİŞKİN TANIMSAL VE GÖRSEL BİR KATALOG HAZIRLANMALIDIR.

- 1-Öncelikli olarak stratigrafik sondajın yeri, adı ve ölçüleri belirlenir.
- 2- Nivo kot ölçüm cihazı ile başlangıç kotu alınır ve her seviye değişiminde nivelman çizelgesine işlenir.
- 3-Her buluntunun buluntu fiili doldurulur ve seviyesi (kotu) nivo ile ölçülerek buluntu fişine yazılır.

TANIM: ESERİN ADI, BULUNTU YERİ, BULUNTU KOTU, AÇMA ADI, BULUNTU TARİHİ, ÖLÇÜLERİ, AİT OLDUĞU DÖNEM, MALZEME CİNSİ vs. içeren ayrıntılı tanımlanması (Söz konusu bilgiler için, arkeolojik terminolojiye, ölçüm bilgisine (şerit metre), ölçüm cihazlarına (nivo, total station), malzemenin cinsine göre örneğin seramik eser söz konusu ise munsell toprak renk kataloğuna vs. ihtiyaç duyulur.

GÖRSEL: Eserin tanımını destekleyen hem fotoğraf hem de çizimlerdir (fotoğraf makinesi, ölçek, jalon, yön oku, yazı levhası gerektirir). Eskiz çizimler ve ölçekli çizimler gerekir.

2a. Tanımsal Belgeleme

Kazı sırasında ve sonrasında bir yapının ya da eserin ayrıntılı tanımını içeren rapor ve formlardır.

Kazı raporları, günlük kazı formlarına veya genellikle «açma defteri» olarak adlandırılan defterlere günlük olarak yazılır ve sonrasında dijital olarak kaydedilir. Kazı tamamlandıktan sonra ise tüm çalışma süreci ve elde edilen verilerin değerlendirildiği bir sonuç raporu yazılır.

Günlük ve sonuç raporları ya da formları, (kazıdan kazıya değişmekle birlikte) genel olarak şu ayrıntıları içermelidir:

- Kazının nerede, neden, ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı
- Başlangıçtan itibaren, kazı süreci boyunca ne tür kalıntı ya da buluntuların hangi seviyede ve hangi kontekt içerisinde (yani nelerle birlikte) ele geçtiği
- Kazı toprağının incelenmesi sonucunda içerik, renk ve yapısal olarak değişip değişmediği (örneğin yangın izi, yoğun bir buluntu grubu, ana toprak vs.)
- Ortaya çıkarılan in situ (orijinal yerinde korunmuş) ve ex situ kalıntılarının (düşmüş ya da taşınmış mimari bloklar, devrilmiş duvarlar vs gibi) tanımlanması, gerekiyorsa numaralandırılması ya da kodlanması
- Kazı süresi boyunca gerçekleştirilen diğer işlem (ör. düşme pozisyonundaki kalıntıların kaldırılması gibi), gözlem (ör. tabaka değişimleri, tahribat yoğunluğu vb.) ve koşulların (ör. kullanılan farklı teknikler, kaç kişinin çalıştığı, vb) neler olduğu

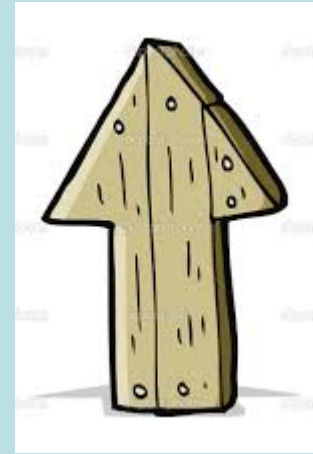
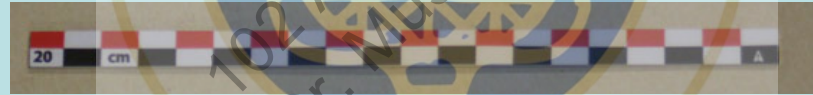
2b. Fotografik Belgeleme: (Belge niteliği taşıyan fotoğraflar, fotogrametrik nitelikte ölçekli fotoğraflar, yayına yönelik yüksek çözünürlükteki fotoğraflar)

2.1. Dijital/Analog Fotoğraf Makinesi

2.2. Ölçek/Jalon

2.3. Yön Oku

2.4. Yazı Levhası



2c. Çizim: Teknik Çizimde Kullanılan Araç-Gereçler:

(Eskizler, 1/5; 1/10; 1/20; 1/50 ve 1/100 ölçeğinde plan, cephe ve kesit çizimleri, 1/1 küçük obje çizimleri; 2 ve 3 boyutlu çizimler AutoCad çizimleri).

- 2.1. Kurşun Kalem (0,3; 0,5; 07 mm), Yumuşak Silgi
- 2.2. Milimetrik Kağıt ve Çizim Tablası, Aydınlar / Eskiz Kağıdı
- 2.3. Gönye (30/60° ve 45°lik – Kenar başlangıcı 0.
- 2.4. Ölçekli Cetvel (1/5; 1/10 ile başlayacak)
- 2.5. Çelik Cetvel (10, 20 veya 30 cm'lik), kenar başlangıcı 0.
- 2.6. Şerit Metre (3 veya 5 m'lik) ve metre
- 2.7. Pergel Takımı
- 2.8. Açı Ölçer
- 2.9. Taşçı Gönyesi (20, 30, 50 veya 100 cm'lik).
- 2.10. Su terazisi
- 2.11. Profil Tarağı (özellikle Seramik için)
- 2.12. 1 mm Lehim Teli (Seramik çizimi için)
- 2.13. Ormancı Kumпасı (40, 60, 80 ve ya 100 cm'lik)
- 2.14. Taşçı Kalem
- 2.15. Rapido Takımı (artık gerekli değil)
- 2.16. Pistole

Bunların dışında arazide yapılan çizimler için plançete adı da verilen, kağıt boyutuna uygun altlıklar, depo, laboratuvar vb. yerlerde yapılan çizimler için uygun büyüklükte masa ya da çizim masası da kullanılan araç gereçler arasındadır.

KAYNAKÇA

- M. Akgün, *Mimari Çizim Tekniği* (2003)
- M. Aşanlı, *Geleneksel Yapı Teknikleri. Doğal ve ekolojik yapı rehberi* (Yeni İnsan Yayınevi 2016²)
- M. Carver, *Field Method in Archaeology: Overview* (2009)
- B. C. Coockson, *Arkeolojik İllüstrasyon ve Fotoğrafçılık* (2006)
- B. C. Coockson, *Archaeological Illustration Manuel* (1998)
- D. Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (İstanbul 2014¹³)
- Th. R. Hester, K. L. Feder, H. J. Shafer, *Field Methods in Archaeology* (2016)
- F. Kızıl – O. Şahinler, *Mimarlıkta Teknik Resim* (Yem Yayınları 2016¹³)
- H. Koepf, *Bildwörterbuch der Architektur* (Stuttgart 1999)
- D. Kuban, *Mimarlık Kavramları* (Yem Yayınları 2018²)
- A. T. Ökse, *Arkeolojik Çalışmalarda Seramik Değerlendirme Yöntemleri* (2002)
- M. Özdoğan, *Arkeolojik Kazılar Bilimsel Çalışma mı? Toprak Hafriyatı mı?* (İstanbul 2011)
- S. Saltuk, *Arkeoloji Sözlüğü* (Ankara 1990)
- V. Sevin, *Arkeolojik Kazı Sistemi El Kitabı* (1995)
- T. Tekçam, *Arkeoloji Sözlüğü* (İstanbul 2007)
- S. Ünlüsoy – C. Çakırlar – Ç. Çiligirolu (Ed), *Arkeolojide Temel Yöntemler* (2018)
- B. Uluengin, *Rölöve* (Yem Yayınları 2016²)

https://en.wikiversity.org/wiki/Archaeological_Field_Methods

<https://www.york.ac.uk/archaeology/gsp/alumni/carver/fieldarch.html>